

PROGRAMSKI ZADATAK

**KONKURS ZA IDEJNO ARHITEKTONSKO RJEŠENJE ADAPTACIJE I REKONSTRUKCIJE "DOMA
REVOLUCIJE" U NIKŠIĆU**

Ministarstvo održivog razvoja i turizma,

Ulica IV proleterske brigade 19

Podgorica

Crna Gora

www.mrt.gov.me

1. Lokacija

1.1. Makro Lokacija

Grad Nikšić je određen koordinatama 42°46'18" sjeverne geografske širine i 18°57'18" istočne geografske dužine, a nalazi se na nadmorskoj visini od 647m. Prema popisu iz 2011. gradsko naselje broji 56.970 stanovnika, dok na opštinskom nivou Nikšić broji 72.443 stanovnika. Nikšićka opština se prostire na površini od 2.065km², što je teritorijalno čini najvećom crnogorskom opštinom.

Klima opštine Nikšić ima karakter prelaza od mediteranske ka planinskoj i kontinentalnoj klimi. Srednja temperatura vazduha u mjesecu januaru iznosi 1,3 °C, a u julu 21,1 °C. Srednja vrijednost relativne vlažnosti je 68,6%. Nikšić ima godišnje 2.245 sunčanih sati. Ljeta su topla sa malo padavina, a zime kišovite. Snijeg prosječno pada 19 dana, a zadržava se 29 dana godišnje u Nikšićkom polju, dok se na planinama i površima u okolini zadržava i do šest mjeseci. Dominantni vjetrovi su sjeverni (24,4%) i južni (21,7%).

1.2. Istorijat

Nastao na ruševinama antičkog drevnog grada Anderbe, kasnije Anagastuma, srednjovjekovni Onogošt, današnji Nikšić je kroz svoju viševjekovnu burnu istoriju igrao vrlo važnu ulogu privrednog, kulturnog i administrativnog središta prostornog dijela Crne Gore i Hercegovine, gdje je bilo važno raskršće puteva koji su iz Primorja vodili ka unutrašnjosti Balkanskog poluostrva.

Konture moderne autentične cjeline Nikšić je dobio 1884. godine, planom koji je uradio, po nalogu kralja Nikole, a značajan za planski razvoj gradova Crne Gore, hrvatski arhitekta dr Josip Slade. Ovim planom, Nikšić postaje prvi crnogorski grad sa urbanističkim planom. Za njegovo ime je vezana izgradnja tri značajna kulturno-istorijska spomenika – Carev most, Saborna crkva i Stari dvorac. Većim dijelom, ovaj plan je ispoštovan u predjelu gradskog centra.

Prosperitet Nikšića i njegove šire okoline traje do balkanskih ratova, koji su ih kao i cijelu Crnu Goru, privredno iscrpili i osiromašili. Pravi prosperitet u svim oblastima života i rada Nikšić i njegova okolina doživljavaju poslije Drugog svjetskog rata. U prvim decenijama nakon rata, talas ubrzane industrijalizacije doveo je do neophodne rekonstrukcije postojećih i podizanja novih privrednih objekata, koji će do danas biti osnovni nosioci privrednog razvoja grada.

Podignut je metalurški kombinat „Željezara“, rekonstruisani su i modernizovani Rudnici boksita i fabrika piva „Trebjesa“, osnovano je preduzeće „Gornja Zeta“, današnja „Elektroprivreda“,

stvoreno je moderno i razvijeno preduzeće za preradu drveta „Javorak“. Zahvaljujući tome, 1970. godine od ukupnog ostvarenog društvenog proizvoda u privredi, 70% je otpadalo na industriju.

Pored ekonomske funkcije, sva ova preduzeća imala su značajnu funkciju i u mijenjanju socijalne strukture stanovništva, odnosno transformaciji poljoprivrednog stanovništva u industrijske radnike i njihovo doseljavanje iz sela u grad, tako da je za dvije poslijeratne decenije seosko stanovništvo u ovom kraju sa 75 % svedeno na 38 %.

Život grada je skocentrisan u starom djelu gradu. Sportsko-rekreativna zona je i dalje vezana za dio grada kraj rijeke Bistrice, dje je bio decenijama. Među kulturnim mjestima grada se izdvajaju: Korzo, Hotel Trebjesa, jezero Krupac i plaza... Kulturni život se odvija u Kulturno Informativnom Centru "18. septembar", na Sceni 213, Stadionu Malih sportova i na drugim mjestima.

Iako sa svim predispozicijama da postane jedan od najrazvijenijih gradova u regionu Nikšić odaje utisak grada koji nije dovoljno razvio svoje potencijale. Nedovršeni projekti, investicije koje nisu urodile plodom, kao i promjena u značaju pojedinih regiona u državi učinile su svoje.

1.3. Mikrolokacija / Predmetna lokacija

Predmetna lokacija se nalazi u gradskom centru, na KP 1055 KO Nikšić, definisana sa svoje sjeverne strane Ul. Dr Nika Miljanića, istočne Njegoševom ulicom, a koje su među najprometnijim u svakodnevnom toku gradskog saobraćaja. Sa južne strane je ulica Radoja Dakića i zapadne Skadarska ulica. Nalazi se na samom prelazu iz radijalne u ortogonalnu urbanu gradsku matricu. U neposrednom okruženju se nalaze: sa sjeverne i južne strane stambeni blokovi; sa istočne strane Hotel Onogošt Robna kuća "Nikšićanka" i zgrada Opštine Nikšić, sa zapadne strane objekat Prve banke i džamija . Njegoševom ulicom se nadovezuje na glavnu pješačku zonu i trg Slobode.

Ortofotografija šire lokacije sa naznačenom granicom zahvata

Ortofotografija užje lokacije sa naznačenom granicom zahvata

1.4. Istorijat

Na svečanoj sjednici održanoj 18. septembra 1974. godine povodom 30 godina od oslobođenja Nikšića, te Prve osnivačke konferencije Narodno-oslobodilačkog fronta Crne Gore i Boke i izbora Prvog Sreskog odbora Narodno-oslobodilačkog fronta Sreza nikšićkog – Skupština opštine Nikšić je uz učešće Opštinske konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda i izvršnih organa drugih društveno-političkih organizacija – donijela odluku o izgradnji Spomen-obilježja borcima palim za slobodu i socijalističku revoluciju iz Nikšića i okoline.

Na istoj sjednici su imenovani članovi Odbora za izgradnju Spomen-obilježja. Na listi članova Odbora se nalazilo 90 imena. Zatim je u Nikšiću, 8. maja 1975. godine, održan konsultativni sastanak rukovodećih organa svih društveno-političkih organizacija Opštine – kojom prilikom je usvojena orijentacija da se u Nikšiću podigne spomen-dom, kao najadekvatnije spomen-obilježje – da bi 15. maja, na sjednici Odbora, bio formiran i Izvršni odbor za izgradnju Spomen obilježja, na čelu sa Veljkom Zekovićem, narodnim herojem i članom Savjeta federacije – te tri komisije: Komisija za razradu osnovne idejne koncepcije Spomen-obilježja u Nikšiću, na čelu sa Veljkom Milatovićem, narodnim herojem i predsjednikom Predsjedništva Socijalističke republike Crne Gore, te Komisija za informacije i propagandnu djelatnost i Komisija za prikupljanje materijalnih sredstava. Iz navedenog se može zaključiti da je u proces donošenja odluka o budućem Spomen-obilježju bila uključena cijela društveno-politička struktura Nikšića, kao i veliki broj zaslužnih Nikšićana, te zaslužnih građana iz drugih krajeva Crne Gore i Jugoslavije.

Dom Revolucije je građen po konkursnom projektu Marka Mušiča (1941-), slovenačkog arhitekta, u periodu od 18. septembra 1978, kada je i položen kamen temeljac, do 1989. godine, kada su radovi obustavljeni. Radovi na Domu Revolucije su uključivali i rušenje Osnovne škole “Olga Golović”, sagrađene neposredno po okončanju Drugog svjetskog rata, da bi se na njenom mjestu gradio novi objekat. Konkursnim rješenjem iz 1976. godine previđena BGP objekta je iznosila 9.237m², da bi idejnim rješenjem ista bila povećana na 10.900 m². Prema projektu izvedenog stanja iz 1989. godine BGP objekta iznosi 21.738 m².

Prema idejnom rješenju Marka Mušiča “Dom Revolucije” je imao sljedeće sadržaje: Obrazovni centar; Kulturni centar; Klub mladih; Informativni centar; Ugostiteljski objekat; Ljetnji amfiteatar; Studiji za balet, muziku, dramu, likovnu umjetnost, dizajn; Galerija; TV studio; Promenada; Biblioteka; Memorijalni prostori...

Dom Revolucije u Nikšiću već tri i po decenije nije ništa drugo do napušteno gradilište, nadrealan, distopijski prizor. Dom revolucije u Nikšiću zapravo ne postoji, barem ne kao funkcionalno zaokružena memorijalno-kulturna cjelina, odnosno institucija.

2. Predmet i cilj konkursa

Predmet konkursa je rekonstrukcija i adaptacija objekta „Dom Revolucije“ ukupne površine 21.738m², zajedno sa okolnim slobodnim površinama zahvaćenim parcelom 1055 KO Nikšić. Ukupna površina parcele iznosi 21.766 m².

Zahvat predstavlja jedinstveni prostor koji čini postojeći objekat “Doma Revolucije” sa okolnim slobodnim površinama. Ovako definisan prostor potrebno je sagledati i tretirati integralno kao jedinstven i funkcionalno nedjeljiv u odnosu na postojeće saobraćajnice, cjeline i sadržaje koji ga okružuju.

Sve intervencije je potrebno definisati i predvidjeti u okviru postojećih horizontalnih i vertikalnih gabarita objekta. Neophodno je preispitati potrebu za svim postojećim elementima na objektu i u odnosu na predloženi koncept i program intervenisati.

Cilj projekta je da inovativnim pristupom, kreativnim i promišljenim tretmanom postojećeg prostora, valorizacijom njegovih potencijala nastane jedan novi gradski multifunkcionalni prostor koji, prije svega ističe prostorne i arhitektonske vrijednosti ovog objekta, kao jedinstvene i neponovljive cjeline.

Nakon 16 godina od obustavljanja radova na ovom projektu trenutak je da u novom svijetlu razmišljamo o njegovim prostornim potencijalima i mogućoj turističkoj valorizaciji i da sagledamo njegovo prisustvo i značaj u odnosu na arhitektonski kontekst Crne Gore i regiona i uopšte arhitekture poslijeratnog perioda u bivšoj Jugoslaviji, kao jednog od najznačajnijih i najprosperitetnijih razdoblja ove zemlje.

3. Program, parametri i preporuke

3.1. Program

Programom treba predvidjeti sadržaje koji podržavaju ideju o interaktivnom gradskom centru i omogućavaju javne aktivnosti i ekonomski razvoj. Smjernice u smislu programske namjene, koje nijesu obaveza već preporuka, odnose se na sljedeće programe: kulturno-obrazovni sadržaji, komercijalni sadržaji, poslovanje, aktivnosti rekreacije i sl.

3.2. Preporuke o materijalima

Tema materijalizacije treba biti tretirana integralno sa temom oblikovanja projektovanih struktura. Voditi računa da izbor materijala ne ostavlja agresivan trag u izgrađenoj strukturi. Potrebno je sačuvati identitet objekta i njegovu karakterističnu materijalizaciju, ali ga integrisati u funkcionalan prostor savremenog izraza. Generalno usmjerenje u pogledu materijalizacije odnosi se na očuvanje karakteristične postojeće materijalizacije u mjeri u kojoj je to moguće.

Ova smjernica ne isključuje analize upotrebe i drugih materijala u enterijeru i oblikovanju.

3.3. Bezbjednost

Predmetni objekat je u javnosti često predstavljen kao mjesto tragičnih nezgoda i najgoreg u tom smislu gradskog prostora. Novonastalo rješenje istoriju ovakvih događaja i stav javnosti mora tretirati sa velikom ozbiljnošću i ovaj objekat pretvoriti u jedan nov, maksimalno bezbjedan gradski prostor.

3.4. Komunikacije

Horizontalne i vertikalne komunikacije potrebno je definisati shodno najboljoj mogućoj valorizaciji i mogućnostima korištenja postojećeg prostora. Potrebno je pozicionirati liftove u već postojećim liftovskim oknima ili, ukoliko se smatra za potrebno, predvidjeti dodatne ili druge vertikalne komunikacije. Objekat treba biti dostupan i licima sa invaliditetom.

3.5. Parking

Potrebno je predvidjeti da se u podrumskoj etaži (-1 P) riješi garažiranje vozila. Predvidjeti određeni broj parking mjesta na samoj parceli koja će biti namijenjena posjetiocima objekta i okolne zone.

3.6. Pristup

Lokaciji se kolskim putem pristupa sa sjeverne strane iz ul. Dr Nika Miljanića. Pješački pristup je potrebno pažljivo analizirati u skladu sa budućom namjenom objekta. Ispitati mogućnost i ukoliko je moguće predvidjeti ulaz, odnosno pješački pristup objektu iz više pravaca.

3.7. Parterno uređenje

Parterno uređenje oko objekta prilagoditi programskom i arhitektonskom rješenju i već naznačenim parking kapacitetima na lokaciji.

4. Sadržaj konkursnog rješenja

Obim i nivo obrade konkursnog rješenja dati tako da se arhitektonsko rješenje može primjenjivati u skladu sa Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata, odnosno treba da sadrži sve elemente idejnog rješenja prenamjene I adaptacije objekta.

Tekstualni dio konkursnog rješenja treba da sadrži:

- obrazloženje projektantskog rješenja;
- faznost i orijentaciona ekonomska vrijednost intervencija

Grafički dio konkursnog rješenja treba da sadrži:

- šira situacija (R 1:1000)
- uža situacija (R 1:500)
- idejno rješenje svih tretiranih etaža sa naznačenim intervencijama i opisima (R 1:200)
- karakteristični presjeci (R 1:200)
- 3D prikaz planiranih intevencija

5. Dostavljeni materijal:

- Digitalna forma katastarste podloge KO Nikšić;
- Digitalna forma crteža izvedenog stanja objekta „Doma Revolucije“ (situacija; osnove svih etaža; karakteristični presjeci);
- Ortofoto snimak lokacije sa naznačenom granicom parcele;
- Katalog fotografija